HET BELANG VAN MEER NADRUK OP HET LEREN ZELF EN ECHT IETS WILLEN BEGRIJPEN

Vragen stellen, kun je leren

Goed beroepsonderwijs vereist nauwe samenwerking tussen scholen en werkveld. De ict-opleidingen van Landstede MBO Harderwijk werken hiervoor met bedrijven en andere partners samen in MBO-Sync (mbosync.nl). Docenten, studenten en ict-professionals werken hier samen aan onderwijskundige vraagstukken, onderwijsontwikkeling en professionalisering. Een van de vragen uit het bedrijfsleven is hoe studenten beter kunnen leren vragen stellen op school én dit ook in de beroepspraktijk doen. Om na te gaan wat daarover uit eerder onderzoek bekend is, nam Maarten Wolfsen namens MBO-Sync contact op met de Kennisrotonde van NKO. Daar pakten Evelien Ketelaar en Niek van den Berg zijn vraag op. In dit artikel vertellen ze meer over de achtergronden van Maartens vraag, hoe Evelien en Niek te werk gingen, wat ze te weten kwamen en hoe Maarten en zijn collega's daarmee aan de slag zijn. MAARTEN WOLFSEN, EVELIEN KETELAAR, NIEK VAN DEN BERG

VRAGEN STELLEN IS BELANGRIJK, EEN VRAAGKNOP HELPT

Vragen stellen is een belangrijke zelfregulerende strategie die ervoor zorgt dat studenten beter leren (Ryan et al., 2001). Als studenten werken aan opdrachten op school of op de werkplek, is het belangrijk dat zij om hulp vragen wanneer ze vastlopen, iets niet begrijpen of ergens meer over willen weten. Door vragen te stellen kunnen studenten actief informatie verzamelen, feedback krijgen en/of beter inzicht krijgen in hun eigen leerprocesses. Toch stellen de meeste mbo-studenten nauwelijks vragen wanneer zij hulp nodig hebben (Weijers et al., 2024). Ze vinden het bijvoorbeeld spannend om iemand aan te spreken, of lastig om een goede vraag te formuleren. Dat is jammer, want vragen (durven) stellen kan studenten juist helpen om meer zelfstandig te werken, zowel op school als tijdens de beroepspraktijkvorming (bpv).

De ict-opleidingen van Landstede MBO Harderwijk werken hierom sinds een paar jaar met een vraagknop. Studenten werken in kleine leergroepen en kunnen via een fysieke knop aangeven dat zij een vraag hebben. Belangrijk punt is dat ze niet eerst precies hoeven te weten hoe zij hun vraag moeten formuleren. De docent krijgt een telefoonmelding welke leergroep een vraag heeft, en helpt dan om de vraag te verwoorden. Dit verlaagt de drempel om hulp te vragen.

BEKLIJFT VRAGEN STELLEN OOK?

Studenten blijken de knop actief te gebruiken en missen hem zelfs

wanneer hij tijdelijk niet beschikbaar is. Naast deze positieve ervaring bleef nog wel de vraag hoe zo'n knop kan bijdragen aan duurzame gedragsverandering, ook tijdens de beroepspraktijkvorming (bpv). Om na te gaan of er daarover iets over bekend is uit onderzoeksliteratuur, is een beroep gedaan op de Kennisrotonde. Maarten nam namens MBO-Sync contact op en ging om te beginnen in gesprek met een onderzoeker daar. Ook Maarten hoefde niet precies te weten wat zijn vraag was! Samen kwamen ze uit op de volgende vraag voor een kort literatuuronderzoek: *Hoe kunnen we studenten in het onderwijs leren om vragen te stellen, zodanig dat ze dit ook in de beroepspraktijk doen?*

Evelien en Niek doken de literatuur in, maar welke precies? Eerdere Kennisrotonde-antwoorden zijn een handig startpunt. Daarnaast boorden ze hun netwerk aan: wie zijn experts op het gebied van vragen stellen? Harry Stokhof, onderzoeker en lerarenopleider bij de HAN, is zo'n expert; hij deed promotieonderzoek naar basisschoolleerlingen die leren vragen te stellen. Hij wees erop dat vragen stellen als proces al veel eerder begint, namelijk bij het besef dat je iets niet weet, en weten aan wie je de vraag kunt stellen. Daarvoor moet eerst het bewustzijn en vertrouwen ontstaan dat het oké is dat je niet alles weet, dat je de mogelijkheid hebt een vraag te stellen, en dat het je helpt als je dat ook echt doet. Harry gaf een eerste richting voor het literatuuronderzoek, maar hij plaatste ook een kanttekening: in de context van het mbo is nauwelijks onderzoek gedaan naar vragen stellen.

DE LITERATUUR IN

In hun literatuurstudie focusten Evelien en Niek op situaties waarin studenten werken aan opdrachten op school of op de werkplek, en dan vastlopen, iets niet begrijpen of ergens meer over willen weten. Onderzoeken over *help-seeking* zeggen daar iets over en ook zijn er een aantal studies met aanwijzingen over hoe docenten studenten kunnen uitlokken om meer vragen te stellen. Een van deze manieren is de inzet van *nudges* in het onderwijs (Weijers et al., 2023; 2024). Dit zijn

> ICT-OPLEIDINGEN LANDSTEDE MBO HARDERWIJK WERKEN MET EEN VRAAGKNOP

kleine, eenvoudige gedragsinterventies. De 'vragenstelknop' die Maarten al in zijn leeromgeving toepast is hier een mooi voorbeeld van. Het is een zogeheten *prompt nudge*, iets dat doelbewust in de omgeving is geplaatst om bepaald gedrag uit te lokken – in dit geval een vraag stellen als je vastloopt, iets niet begrijpt of meer wilt weten. »

Een andere manier om studenten aan te sporen vragen te stellen is beroepsmatig redeneren. Dit is een aanpak waarbij studenten, docenten en praktijkopleiders zichzelf en elkaar steeds bevragen op hun handelen en daar uitleg over geven (Heusdens & Nieuwenhuis, 2021; Koopman et al., 2024). Studenten leren zo onder meer dat het normaal is om vragen te stellen.

> LEREN OM ZELF EN ECHT IETS TE WILLEN BEGRIJPEN STIMULEERT STUDENTEN

Om studenten te leren vragen te stellen als ze vastlopen, is het handig meer te weten over de onderliggende oorzaak waarom ze doorgaans weinig vragen stellen en wat deze studenten onderscheidt van studenten die wel vragen stellen. De doeloriëntatie van studenten - de manier waarop ze naar leren en presteren kijken en wat hun onderliggende motieven hierbij zijn - speelt daarin een belangrijke rol. Het klimaat en de structuur in de leeromgeving heeft daar invloed op, waardoor een bepaalde doeloriëntatie dominant kan zijn. Het blijkt dat een leeromgeving die meer nadruk legt op beheersingsdoelen - het leren zelf en echt iets willen begrijpen - studenten stimuleert om meer vragen te stellen. Als de nadruk ligt op prestatiedoelen - met een focus op resultaten en onderlinge vergelijking van studenten - lukt dat minder goed (Karabenick, 2004).

MAARTEN MET MBO-SYNC WEER AAN ZET

Maarten ging samen met zijn collega's met de inzichten uit het antwoord aan de slag. Ze herkenden de sociale drempel om vragen te stellen ook bij hun eigen studenten en besloten daarom hierop in te spelen. Het stellen van vragen werd zodoende een expliciet onderwerp tijdens de lessen: waarom is vragen stellen belangrijk, hoe stel je een vraag en hoe kun je dat in onze leeromgeving laagdrempelig doen? En: hoe kun je elkaar als medestudenten stimuleren om vragen te stellen?

Ook sprak de literatuur over nudges hen aan. Het zette Maarten en zijn team aan het denken over de vraagstelknop en hoe ze deze konden verbeteren. Door verschillende kleuren licht toe te voegen beogen ze het nog laagdrempeliger te maken om de knop te gebruiken.

Maarten ziet dat studenten hierdoor makkelijker hulp vragen, zowel over de vakinhoud als op het gebied van zorgvragen. Het formuleren van de precieze vraag doen ze vervolgens samen. ■

Meer inzichten uit de literatuur en de volledige bronnenlijst zijn te vinden in het antwoord van de Kennisrotonde (2026), www.kennisrotonde.nl
Zie voor meer informatie over de Kennisrotonde ook het artikel van Merel de Wit elders in dit nummer van Profiel.

NATIONAAL KENNISINSTITUUT ONDERWIJS
Kennisrotonde

Bronnen

- Heusdens, W., & Nieuwenhuis, L., (2021). Wat is beroepskennis? In: A. Hoeve, H. Van Vlokhoven, L. Nieuwenhuis & P. den Boer (red.), *Handboek beroepsgerichte didactiek. Effectief opleiden in het mbo en hbo* (pp. 14-31). Pica.
- Karabenick, S. A. (2004). Perceived achievement goal structure and college student help seeking. *Journal of educational psychology, 96*(3), 569-581.
- Koopman, M., Boersma, A., & Van Harn, R. (2024). *Leerprocessen bevorderen van mbo-studenten.* Onderwijskennis.nl (NRO).
- Ryan, A. M., Pintrich, P. R., & Midgley, C. (2001). Avoiding seeking help in the classroom: Who and why? *Educational Psychology Review, 13*(2), 93-114.
- Weijers, R., De Koning, B., Vermetten, Y., & Paas, F. (2023). *Nudging autonomous learning behavior: Three field experiments.* Education Sciences, *13*(1), 49.
- Weijers, R. J., De Koning, B. B., Scholten, E., Wong, L. Y. J., & Paas, F. (2024). "Feel free to ask": Nudging to promote asking questions in the online classroom. *Internet and Higher Education, 60*, Article 100931.

- MAARTEN WOLFSEN IS DOCENT SOFTWARE DEVELOPER BIJ LANDSTEDE MBO HARDERWIJK EN DOCENTONDERZOEKER BIJ HET PRACTORAAT DOCENT-PROFESSIONALISERING, ONDERWIJSGROEP LANDSTEDE
- EVELIEN KETELAAR IS SENIOR ONDERZOEKER LECTORAAT BEROEPSONDERWIJS, HOGESCHOOL UTRECHT EN WAS KENNISMAKELAAR KENNISROTONDE NKO
- NIEK VAN DEN BERG IS ZELFSTANDIG ONDERZOEKER EN ADVISEUR, WAARONDER KENNISMAKELAAR KENNISROTONDE NKO